

לעבוד עם טיפוסים- קולות קבוצתיים בכתה בגישה קבוצתית ולא פרטנית

בכל כתה יש 'טיפוסים' שונים- הילד השתלטן, התוקפן, דחוי, ליצן הכתה, הנעלב הקבוע, הציני, הסכסכן, הפשרן, המקסים, האהוב תמיד, הצחקן, החנפן, הלחוץ, הכועס. כך כמובן גם בין הבנות.

כל ילד/ ילדה מייצגים את עצמם, את האופי והטמפרמנט המולד שלהם, את תוצאות החינוך שלהם בבית- זאת הגישה הפרטנית

כך כשיש בעיה- משמעת, מוטיבציה או למידה- רוב המורים מטפלים בה בגישה פרטנית מחפשים את ההסברים והפתרונות ביחיד- בבעיות באישיותו, במשפחתו, בקשר שלו עם המורה והכתה.

ההנחה היא שאם נשפר את הילד הספציפי הבעיה תעלם. למשל, ילד עם בעיות משמעת משערים שאין לו גבולות, שהוא לא לוקח אחריות וזה מקור הבעיה. אם נדבר איתו, נעודד אותו, נעשה איתו הסכם, המצב ישתפר. זו הנחה וגישה נכונה, אין 'אבל'.

הגישה הקבוצתית לא באה לסתור את ההבנה וההתערבויות הפרטניות אלא להוסיף לתת עוד זווית הבנה והתמודדות שיכולה לשפר מצבים בעיתיים בכתה.

ההנחה היא שטיפוסי ילדים בכתה מייצגים לא רק את עצמם אלא שהם קול קבוצתי, ומבטאים גם תהליכים קבוצתיים של הכתה כולה. לפיכך יש להבין ולהתייחס מה קורה לכל הכתה, ולא רק ליחיד.

בגישה הקבוצתית מנסים להבין מה התהליך, שהכתה עוברת כקבוצה.

מניחים שהתהליך הקבוצתי מייצר ותורם לבעיות הספציפיות של ילדים מסוימים, ושדרך הילדים הספציפיים הקבוצה כולה מנסה להגיד משהו למורה.

מנסים להבין: מדוע תופעה מסוימת בכתה קורית דווקא בשלב זה של השנה (למשל, פתיחת שנה מעודדת תופעות של בדיקת גבולות), מה הילד הבעייתי אומר אולי בשם כל הכתה בהנחה שהוא 'קול קבוצתי' המדבר גם בשם אחרים (הילד החצוף אולי בודק את הגבולות מול המורה עבור כל הכתה).

דוגמאות –

'ליצן הכתה' – מאפשר לכתה 'הפוגות קומיות' ברצינות הלימודים. בודק את הגבולות של המורה, מבטא את התוקפנות הפסיבית של התלמידים למורה בכך שלא מאפשרים לו ללמד. הילד עם קשיי הלמידה- בודק אם המורה באמת יכול לעזור...

-המתחצף'- 'המאחר'- בודק גבולות, נאבק עם המורה בשביל כולם. בודק את הסובלנות. בודק אם המורה יאבד שליטה

הילד שנעלב ומוצף בודק את האכפתיות של המורה, שהרי אמר 'שתמיד יהיה כאן בשבילם

זו תופעת 'הקולות הקבוצתיים', שהבנתה יכולה לעזור מאוד.

אתן עוד דוגמא

למשל, אם הכתה מאוד לחוצה ממשוהו, למשל מהחומר הקשה במתמטיקה. כל הכתה לחוצה, אבל יש ילד מסוים שיש לו נטיה טבעית להיות לחוץ יותר מאחרים- 'אישיות נוטה לכעוס/להלחץ'. זה האופי שלו. בשפה קבוצתית זה נקרא, שיש לו VALENCY רגישות- פגיעות לחרדת הכשלון/ מתח הלמידה. מה שקורה שהוא קולט את הלחץ הקבוצתי באופן לא מודע, ואז הוא 'קופץ ראשון' ומבטא בהתנהגותו את הלחץ של כולם.

בסגנונו האישי הוא מבטא את הלחץ- צועק, תוקף, בוכה, נעלב.

למורה נדמה שהבעיה היא של הילד. אבל למעשה הילד מאותת בשם כל הכתה/קבוצה על הלחץ- כעס. הכתה 'שלחה' באופן לא מודע את הילד שיכעס גם בשבילה. הכתה רוצה שהילד יבדוק בשבילה איך המורה מגיב לכעס.

האם המורה יתעצבן, וינזוף בילד או שמא יגלה רגישות, יקשיב, יבין,

ישים גבול להתנהגות לא מקובלת (אם הילד מקלל או צועק) אבל יתקף ויגלה הבנה ללחץ (אני רואה שאתה כועס). אולי יבין גם שיש עוד ילדים לחוצים (ישאל- אני רואה שדני כועס, אולי לא רק דני כועס, אולי יש עוד ילדים, שהשיעור קצת קשה להם, והם עכשיו כועסים בגלל הלחץ...אני רוצה לשמוע...)

זו טכניקה של פיזור- לעבור מילד בודד, מטון אישי לקבוצה כולה, בנימה לא אישית ופחות מאיימת

יש כאן גם שימוש בסוגסטיה- להציע שהילדים כועסים 'עכשיו' והכעס יעבור כשהשיעור יחזור לא להיות כל כך קשה.

באופן דומה- ילד שמתחצף, בודק גבולות בשם עוד ילדים, ורוצה לראות אם המורה שמצהיר שהוא נחמד, מצליח להשאר 'קשה לבעיה ורך לאדם' כשמתעמתים איתו ומקשים עליו

כך הילדה שנעלבת והמורה לא מצליח להרגיע אותה, יתכן והיא 'הסמן הימני' של העלבון הכתתי, הפגיעות הכוללת שישנה בחדר, וצריכה להישמע

אותו דבר החכמולוג, שהכתה 'צריכה אותו', ומשתמשת בו כדי להפיג מתחים, כדי שלא ללמוד, כדי להתעמת עם המורים. נוח לילדים להשתמש בו, כי יש בו את ה VALENCY להיות הליצן וה'קופץ בראש' הנכנס לתפקיד

וגם השעיר לעזאזל- הקבוצה משתמשת בו כדי להוציא עליו את התוקפנות שלה, לשים עליו את החולשה שלה, שלא תצטרך להרגיש אותו בעצמה. הוא הקול של החולשה, שרוצים להשתיק ולהרוס. מטרת המורה הוא שהקבוצה תשמע את החולשה של עצמה (בלי לפחד ממנה כל כך.

בכל המקרים של הקול הקבוצתי – הילד הספציפי משרת צורך של הקבוצה, הוא אומר משהו בשם הקבוצה, ואת זה צריך להבין.

המטרה היא: לשחרר את בעל התפקיד השלילי, לתפקיד חיובי יותר. , שלא יצטרך להמשיך להתווכח בשביל כל הכתה, להיות ליצן...

-לאפשר דיאלוג פתוח יותר עם הקבוצה כולה , לדבר על קשיים, ומתחים, ומסרים.

לבנות נורמות כתתיות , אמונות שעוזרות ללמוד ולתפקד

הזדמנות להמשיך להעביר מסרים, דרך קולות קבוצתיים -

כך למשל- אתם בודקים אם אני יכולה לעזור (קשיי למידה)

אם אני יכולה לא להתפרץ , אם ממשיך להיות אכפת לי גם כשאני כועסת (מול הילד שממשיך להרגיז ולהפריע

הטכניקה של המורה היא-

-לשאול את עצמו כדי להבין- מה הילד הספציפי הזה אומר לי בהתנהגות שלו בשם כל הכתה?

- טכניקת פיזור מיחיד לקבוצה -לשקף ולשאול את הכתה על דעתם הם. לעבור מהתנהגות פרטנית של ילד ספציפי, ולבדוק אם יש עוד ילדים שמרגישים וחושבים כמוהו..

כך למשל- אני רואה שדני מתווכח איתי, יתכן שיש עוד ילדים שלא מרוצים מהכללים ורוצים להגיד את זה....לשמוע ולאסוף את דעת התלמידים.

-להקשיב לתלמידים, לאו דוקא להסכים להם- ההקשבה לא בא על חשבון משמעת וגבולות כמובן.

-להעלות השערות מה ההתנהגות של הילדים מבטאית, מה הנורמה הכתתית שמתבטאית דרך ההתנהגות של הקולות הקבוצתיים-

למשל, 'אני רואה שאתם מאוד צוחקים ונהנים כל פעם שדנה מספרת בדיחה באמצע השיעור. אפילו שאני כועסת ואתם מקבלים עונש. חשבתי שאולי דנה ואתם מנסים להגיד לי משהו. אפילו בלי להתכוון. אולי הבדיחות של דנה ואתם רוצים להגיד לי שצריך לעשות מידי פעם הפסקה לדקה לנוח ולצחוק באמצע השיעור. או משהו אחר...

תחשבו על זה...כי להמשיך לספר בדיחות ולהפריע- אני לא אתן.'

כך המורה שם גבולות, וגם מזמין לדיאלוג, שישחרר את דנה מתפקיד ליצנית הכתה, וישפר את רצף השיעור שיכלול גם הרפיית מתח לגיטימית בו.

איך ידע המורה, שהקול של הילד הוא קבוצתי?

2 סימנים ברורים לכך הם:

-כשהילדים נותנים לילד ולקולו הרבה מקום וזמן בכתה- כך לחוצפן, לנאבק עם המורה, לליצן, לנעלב. ככל שיש לקול יותר מקום, ככל שיש יותר מצטרפים אליו- כך הגיוני שהוא קול קבוצתי

-כשהילדים מתעלמים באופן מופגן ובוטה מהקול של הילד, כשהיה הגיוני שיתיחסו אליו.

כך למשל, השעיר לעזאזל, החרם על קולו של ילד מסוים- מסמן שהקול הזה מאיים במיוחד, ויש לשים לב אליו.

אינני טוענת שילדים יבינו מיד שהתנהגות מעבירה מסר, ושקול של יחיד מייצג את הקבוצה, אבל כמו בכל תהליך חינוכי- המסר עובר בהדרגה. מופנם ראשית בהבנה ובטכניקה של המורה, ואז גם אצל התלמידים.